

**KLAIPĖDOS MIESTO SAVIVALDYBĖS MOKINIŲ
PROFILAKTINIŲ SVEIKATOS PATIKRINIMŲ 2017 M.
DUOMENŲ ANALIZĖ**

Parengė:

Klaipėdos miesto visuomenės sveikatos biuro
Visuomenės sveikatos specialistė Laura Kubiliūtė

Klaipėda, 2018

TURINYS

ĮVADAS	3
1. Profilaktiškai sveikatą patikrinę mokinių	5
2. Mokinių sveikatos būklė.....	4
3. Mokinių kūno masės indekso įvertinimas ir jo pokyčiai	8
4. Mokinių fizinės būklės įvertinimas	9
5. Mokinių fizinio aktyvumo grupės	10
6. Mokinių dantų ir žandikaulių būklė.....	11
APIBENDRINIMAS	13
REKOMENDACIJOS	14

IVADAS

Vienas svarbiausių sveikatos raidos tarpinių yra vaikystė ir paauglystė. Tuo laikotarpiu vaiko elgsenos ir gyvenimos ypatybės turi labai didelės reikšmės vėlesnio gyvenimo kokybei. Šeima ir mokykla vaikui turi padėti suprasti, kad sveikata yra vertybė, kurią reikia tausoti bei saugoti.

Duomenys apie mokinių sveikatos būklę gaunami iš statistinės apskaitos formos Nr. 027-1/a „Vaiko sveikatos pažymėjimas“ (toliau – Vaiko sveikatos pažymėjimas), patvirtintos Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2004 m. gruodžio 24 d. įsakymu Nr. V-951 „Dėl statistinės apskaitos formos Nr. 027-1/a „Vaiko sveikatos pažymėjimas“ patvirtinimo“ (Žin., 2005, Nr. 3-38; 2013, Nr. 52-2611).

Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2017 m. kovo 13 d. įsakymu Nr. V-284 patvirtintos Lietuvos higienos normos HN 21:2017 „Mokykla, vykdanči bendrojo ugdymo programas. Bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ 75 punkte nurodyta, kad mokyklos vadovas ar jo įgaliotas asmuo turi užtikrinti, kad mokiniai iki 18 metų ugdymo procese dalyvautų patikrinę sveikatą ir pateikę vaiko sveikatos pažymėjimą, išduotą ne anksčiau kaip prieš metus. Naujoje mokykloje pradėję mokytis mokiniai vaiko sveikatos pažymėjimą turi pateikti iki rugsėjo 15 d.

Mokinių sveikatos būklės duomenys naudojami mokinių sveikatos duomenų rinkimui, kaupimui, analizei ir vertinimui. Atsižvelgiant į mokinių sveikatos problemas yra kryptingai planuojama ir įgyvendinama sveikatos priežiūra bendrojo lavinimo mokyklose, organizuojamos tikslios sveikatos stiprinimo priemonės, susijusios su ligų ir traumų profilaktika.

Nuo 2016 m. mokyklinio ugdymo įstaigose dirbantys visuomenės sveikatos priežiūros specialistai Vaiko sveikatos pažymėjimų duomenis veda į Higienos instituto įdiegtą vaikų sveikatos stebėsenos informacinę sistemą (VSS IS), siekiant sistemingo vaikų sveikatos būklės stebėjimo ir kryptingo sveikatos politikos bei vaikų sveikatos būklės gerinimo prioritetų formavimo.

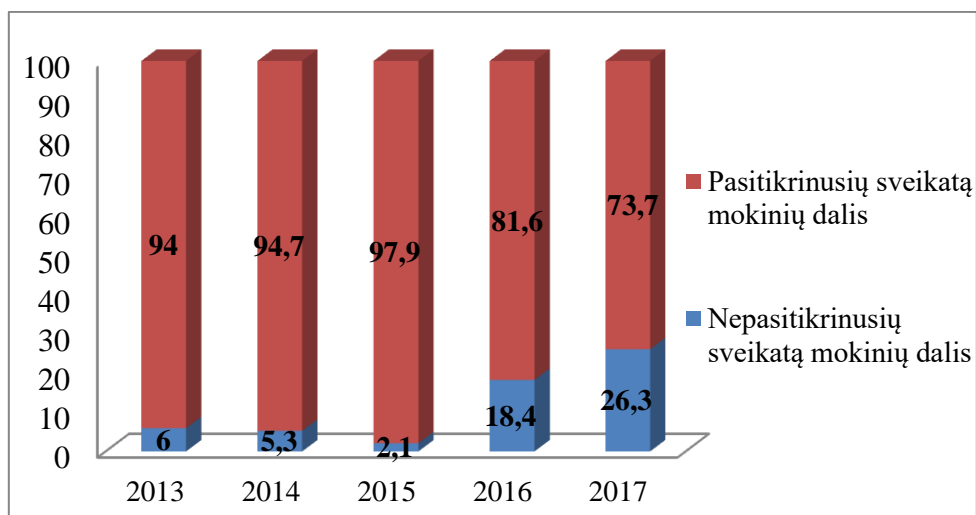
Tikslas – įvertinti Klaipėdos miesto savivaldybės mokinių sveikatos būklę bei jos pokyčius.

Uždaviniai:

1. Išanalizuoti pagrindinius mokinių organų sistemų sutrikimus.
2. Išnagrinėti mokinių pasiskirstymą pagal kūno masės indeksą, fizinės būklės įvertinimą, fizinio ugdymo grupes.
3. Įvertinti mokinių dantų ir žandikaulių būklę.
4. Pateikti rekomendacijas mokinių sveikatos problemoms spręsti.

1. Profilaktiškai sveikatą patikrinę mokiniai

2017 metų pabaigoje Klaipėdos mokyklose mokėsi 21 842 mokiniai, iš jų profilaktiškai sveikatą patikrino ir vaiko sveikatos pažymėjimus į mokyklas pateikė 16 106 arba 73,7 proc. mokinių (žr. 1 pav.).

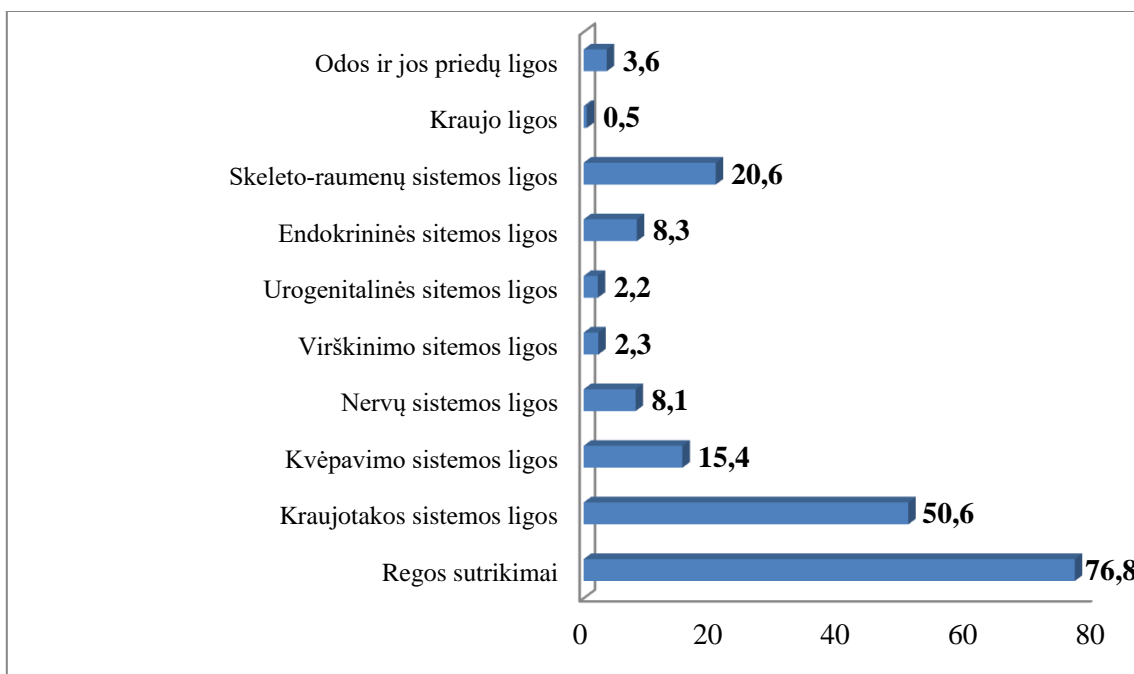
Šaltinis: Vaikų sveikatos stebėsenos informacinė sistema (VSS IS)

1 pav. Sveikatą profilaktiškai patikrinusių ir nepasitikrinusių mokinių dalis 2013–2017 m. (proc. nuo visų mokinių)

2. Mokinių sveikatos būklė

2017 m. 93,5 proc. Klaipėdos miesto mokinių dalyvavo ugdymo veikloje be jokių apribojimų, tai atitinka ir Lietuvos rodiklį – 94,9 proc.

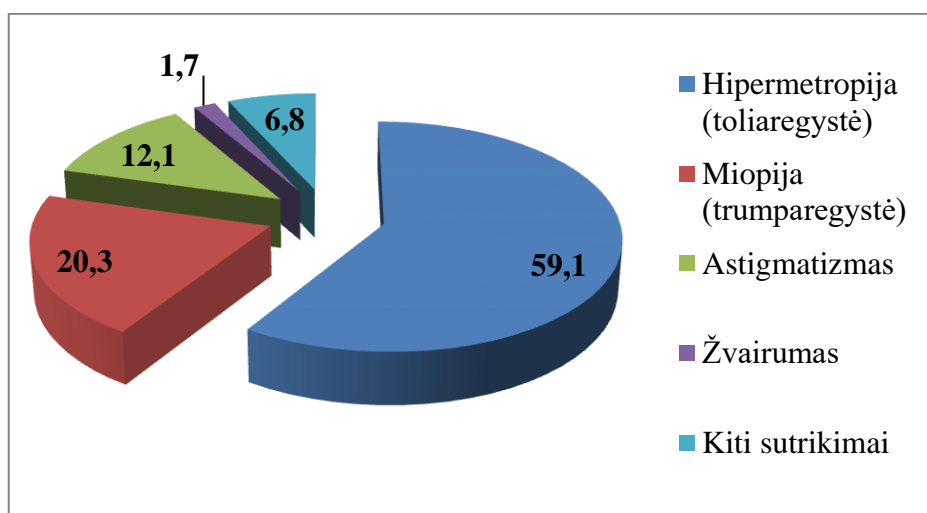
Tarp Klaipėdos miesto mokyklų mokinių, kurie 2017 m. profilaktiškai patikrino sveikatą, daugiausia diagnozuota regėjimo sutrikimų (76,8 proc.), kraujotakos sistemos (50,6 proc.) bei skeleto – raumenų sistemos (20,6 proc.) sutrikimų (žr. 2 pav.).

Šaltinis: Vaikų sveikatos stebėsenos informacinė sistema (VSS IS)

2 pav. Mokinių dalis su tam tikromis ligomis ir sutrikimais 2017 m. (proc. nuo pasitikrinusių mokinių)

Regėjimo sutrikimai. 2017 m. Klaipėdos miesto mokyklose 12 845 (76,8 proc.) profilaktiškai sveikatą patikrinę mokiniai turėjo regėjimo sutrikimų. Diagnozuotų regėjimo sutrikimų atvejų struktūroje dominuoja toliaregystė (59,1 proc.), trumparegystė (20,3 proc.) ir astigmatizmas (12,1 proc.) (žr. 3 pav.).

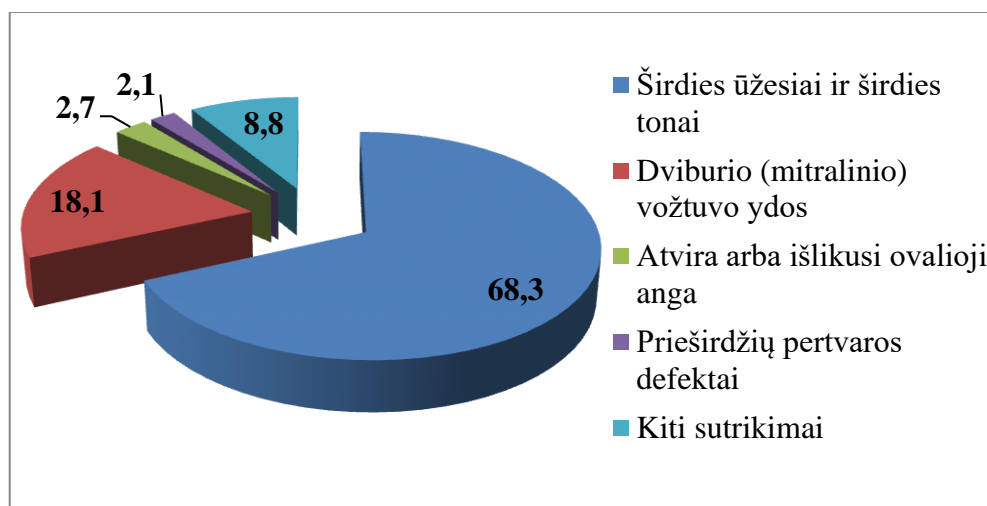

Šaltinis: Vaikų sveikatos stebėsenos informacinė sistema (VSS IS)

3 pav. Regėjimo sutrikimų struktūra 2017 m. (proc.)

Trumparegystė (miopija) yra akių refrakcijos yda, kai žmogus prastai mato tolimus daiktus, nes jų vaizdas susidaro prieš tinklainę, o toliaregystė (hipermetropija) yra akių refrakcijos yda, kai matomų objektų vaizdas susidaro už tinklainės, todėl žmogus gerai mato toli esančius daiktus, tačiau blogai – esančius arti. Astigmatizmas – tai tokia regos būklė, kai skirtingose plokštumose skiriasi akies optinės sistemos spindulių laužiamoji geba.

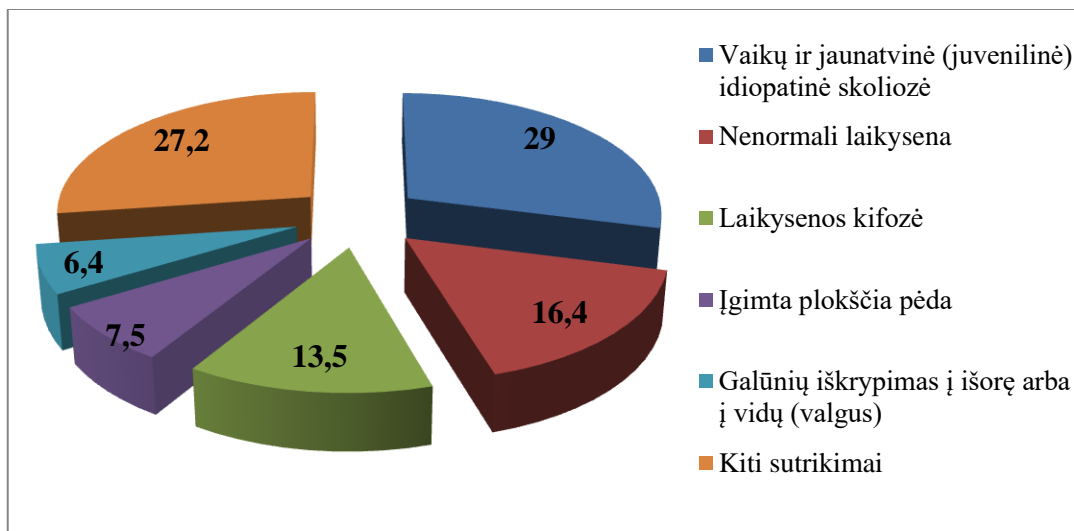
Kraujotakos sistemos ligos. 2017 m. Klaipėdos mokyklose 9 079 (50,6 proc.) profilaktiškai sveikatą patikrinusių mokinių turėjo kraujotakos sistemos sutrikimų. Diagnozuotų šios sveikatos sutrikimų grupės struktūroje dominuoja širdies užėsiai ir širdies tonai (68,4 proc.) bei dviburio (mitralinio) vožtuvo ydos (18,1 proc.) (žr. 4 pav.).

Šaltinis: Vaikų sveikatos stebėsenos informacinė sistema (VSS IS)

4 pav. Kraujotakos sistemos ligų struktūra 2017 m. (proc.)

Skeleto – raumenų sistemos ligos. 2017 m. 3 695 (20,6 proc.) profilaktiškai sveikatą patikrinę mokiniai turėjo skeleto – raumenų sistemos ligų. Diagnozuotų ligų struktūroje dominuoja vaikų ir jaunatvinė (juvenilinė) idiopatinė skoliozė (29 proc.), nenormali laikysena (16,4 proc.) bei laikysenos kifoze (13,5 proc.) (žr. 5 pav.).

Šaltinis: Vaikų sveikatos stebėsenos informacinė sistema (VSS IS)

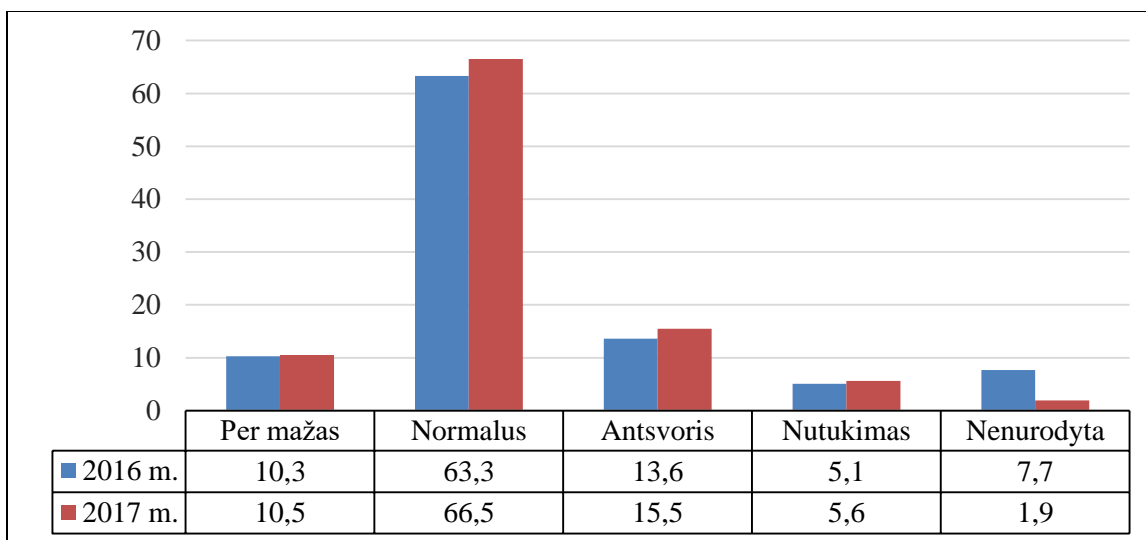
5 pav. Skeleto – raumenų sistemos ligų struktūra 2017 m. (proc.)

Skeleto – raumenų sistemos funkcionavimo sutrikimai dažniausiai išryškėja vaiko augimo periodu. Kifozė yra stuburo išlinkimas atgal, skoliozė – stuburo išlinkimas į šoną, kuris sukelia vidinius žmogaus organų funkcijos sutrikimus – nukenčia kvėpavimo ir nervų sistema, sutrinka širdies veikla, pablogėja skrandžio ir žarnyno veikla.

3. Mokinių kūno masės indekso įvertinimas ir jo pokyčiai

Išanalizavus 2017 m. mokinių pasiskirstymą pagal kūno masės indekso (KMI) įvertinimus, galima teigti, kad didžiausia mokinių dalis turi normalų KMI – 66,5 proc. mokinių. Tai 3,2 proc. vaikų daugiau nei 2016 m. 2017 m. Klaipėdoje penktadalis sveikatą pasitikrinusių mokinių (21,1 proc.) turėjo per didelį svorį, o Lietuvoje – 19,5 proc. Lyginant su 2016 m., per didelį svorį turinčių mokinių skaičius padidėjo 2,4 proc. (žr. 6 pav.).

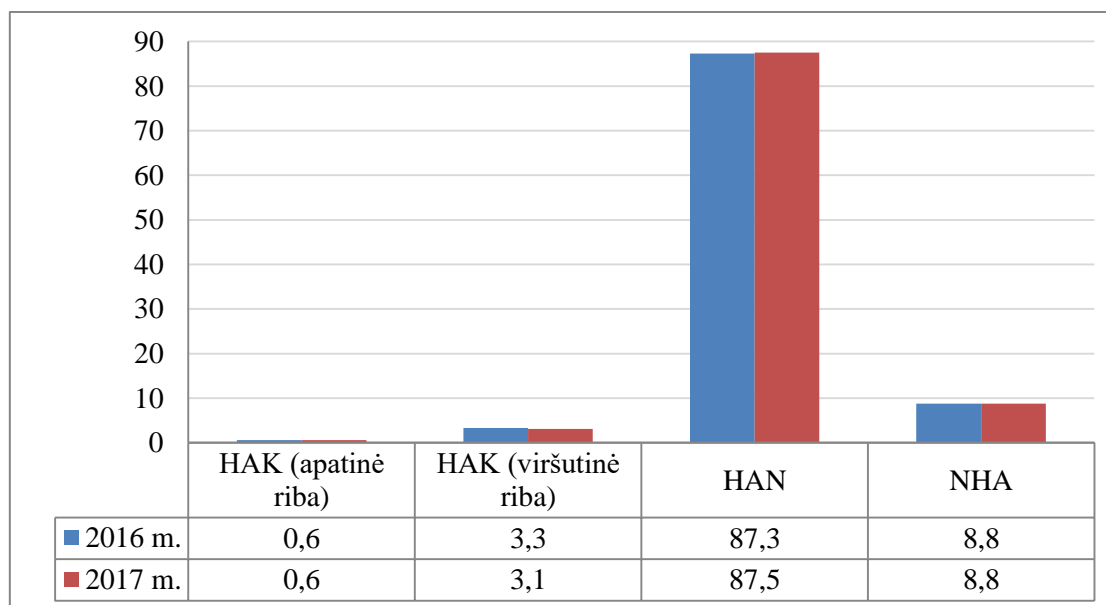

Šaltinis: Vaikų sveikatos stebėsenos informacinė sistema (VSS IS)

6 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal kūno masės indekso įvertinimą 2016-2017 m. (proc. nuo pasitikrinusiųjų)

4. Mokinių fizinės būklės įvertinimas

Mokinių sveikatos profilaktinių duomenų analizės rezultatai parodė, kad 2016 ir 2017 m. 8,8 proc. mokiniams nustatytas neharmoningas augimas (žr. 7 pav.).

Šaltinis: Vaikų sveikatos stebėsenos informacinė sistema (VSS IS)

7 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal augimo įvertinimą 2016 ir 2017 m. (proc.)

Fizinės būklės vertinimo variantai (procentalinis metodas):

1. NHA – Nedarnus (neproporcingas arba neharmoningas) augimas, kai vienas ar keli vaiko rodikliai formuojasi neproporcingai ūgiui.
2. HAN – darnus (harmoningas) augimas (HA), kai ūgis normalus (N), t. y. atitinka amžių arba nukrypęs nuo vidutinio leistinose ribose.
3. HAK (apatinė riba) – darnus (harmoningas) augimas (HA), kai ūgis kraštutinis (labai žemi).
4. HAK (viršutinė riba) – darnus (harmoningas) augimas (HA), kai ūgis kraštutinis (labai aukšti).

5. Mokinių fizinio aktyvumo grupės

Kiekvieno žmogaus augimas ir vystymasis priklauso nuo kasdieninio fizinio aktyvumo, kuris yra svarbi puikios sveikatos dalis. Per mažas fizinis aktyvumas yra vienas iš veiksnių, kuris sąlygoja antsvorio ir nutukimo atsiradimą.

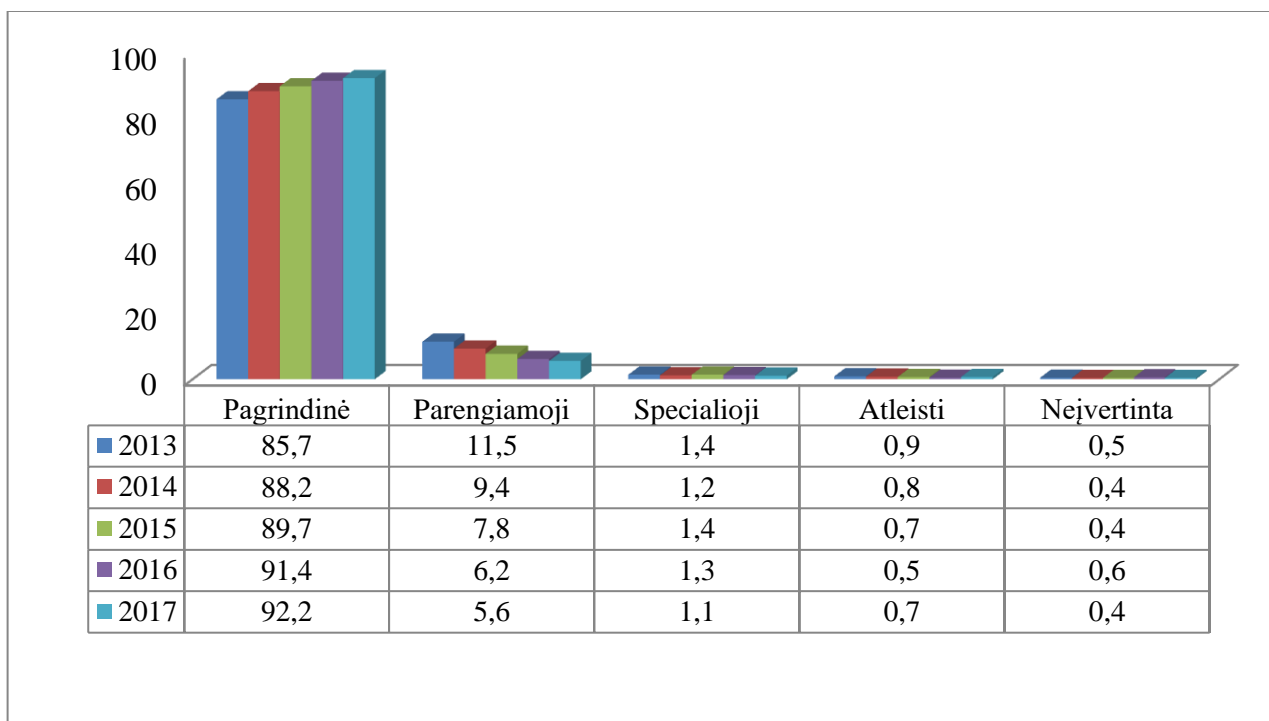
Duomenys apie kiekvieno vaiko fizinio ugdymo grupę yra labai svarbūs, kadangi mokiniai, kurie turi tam tikrų organų sistemų sutrikimų, yra priskiriami į *specialiąją grupę*. Specialiai pritaikytas fizinis ugdymas ne tik stiprina tokių vaikų sveikatą bei skatina gerą fizinį vystymąsi. Į *parengiamąją fizinio ugdymo grupę* priskiriami mokiniai, kurie turi nedidelius sveikatos sutrikimus ar nėra fiziškai galintys dalyvauti pagrindinėje fizinio ugdymo grupėje. Mokiniai gali būti *atleidžiami* nuo kūno kultūros pamokų dėl ūmių ligų, paūmėjus lėtinėms ligoms, traumų ar operacijų. Atleidimo laikas priklauso nuo tam tikros ligos.

Pagrindinė fizinio ugdymo grupė. Išanalizavus mokinių pasiskirstymą pagal fizinio ugdymo grupes, akivaizdu, kad didžiausia mokinių dalis turi pagrindinę fizinio ugdymo grupę. Nuo 2013 iki 2017 metų vaikų, priskiriamų šiai fizinio ugdymo grupei, dalis padidėjo nuo 85,7 proc. iki 92,2 proc. (žr. 8 pav.).

Parengiamoji fizinio ugdymo grupė. Nuo 2013 iki 2017 metų mokinių, esančių parengiamajoje fizinio ugdymo grupėje, dalis sumažėjo 2 kartus – nuo 11,5 iki 5,6 proc.

Specialioji fizinio aktyvumo grupė. Nuo 2013 iki 2017 metų mokinių, priskirtų šiai fizinio ugdymo grupei, dalis sumažėjo nuo 1,4 iki 1,1 proc.

Atleisti. 2017 m. 123 (0,7 proc.) mokiniai buvo atleisti nuo kūno kultūros pamokų. Nuo 2013 iki 2017 metų atleistų mokinių dalis sumažėjo nuo 0,9 iki 0,7 proc.

Šaltinis: Vaikų sveikatos stebėsenos informacinė sistema (VSS IS)

8 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal fizinio aktyvumo grupes 2013–2017 m. (proc. nuo pasitikrinusiųjų)

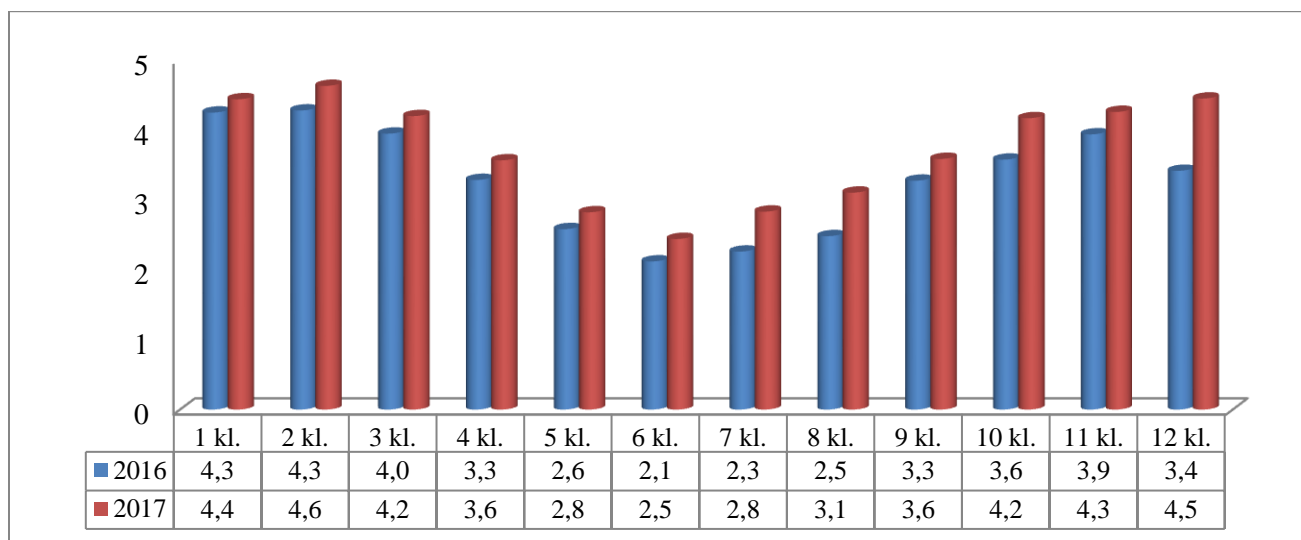
6. Mokinių dantų ir žandikaulių būklė

2017 m. išanalizavus Klaipėdos miesto mokinių dantų būklę, nustatyta, kad 21,5 proc. sveikatą pasitikrinusių vaikų neturėjo ėduonies pažeistų, plombuotų ar išrautų dantų.

Vaikų dantų būklės vertinimui naudojamas dantų ėduonies intensyvumo rodiklis (kpi+KPI indeksas), kuris išreiškiamas ėduonies pažeistų (kariozinių, plombuotų ir išrautų) dantų skaičiumi, tenkančiu vienam asmeniui; kpi – kariozinių, plombuotų ir dėl ėduonies išrautų *pieninių* dantų skaičius; KPI – kariozinių, plombuotų bei dėl ėduonies ištrauktų *nuolatinių* dantų skaičius. Pagal PSO, kai kpi+KPI reikšmė <1,2, tai rodo labai žemą ėduonies intensyvumą; 1,2-2,6 – žemą; 2,7-4,4 – vidutinį; 4,5-6,5 – aukštą; >6,5 – labai aukštą.

Apskaičiavus mokinių pieninių ir nuolatinių dantų ėduonies intensyvumo indeksą (kpi+KPI) gauta, kad 2017 m. Klaipėdos m. sav. mokinių bendras KPI yra vidutinio intensyvumo – 3,8, o 2016 m. jis buvo mažesnis – 3,4. 33,3 proc. sveikatą pasitikrinusių mokinių turi per aukštą ėduonies intensyvumo indeksą. Bendras KPI indeksas pagal klases svyruoja nuo žemo (6 kl.) iki aukšto (2 ir 12 kl., aukščiausias – 2 kl.) intensyvumo. 2016 m. dantų ėduonies

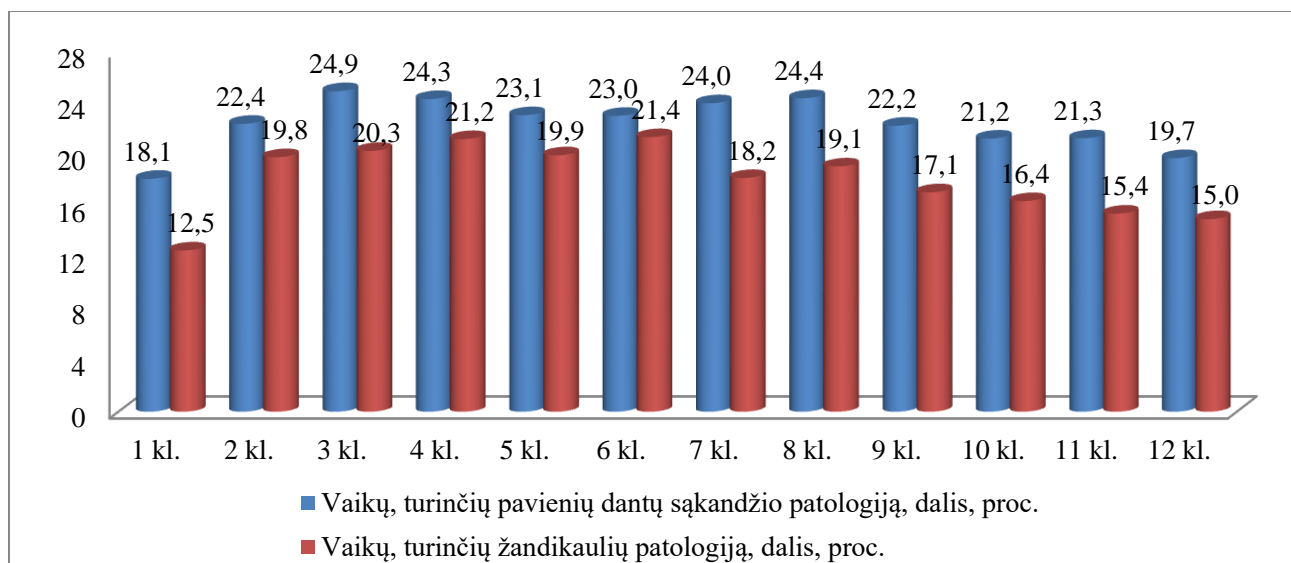
indeksas pagal klases svyravo nuo žemo (5-8 kl., žemiausias – 6 kl.) iki vidutinio (1-4 kl. ir 9-12 kl., aukščiausias – 2 kl.) intensyvumo (žr. 9 pav.).

Šaltinis: Vaikų sveikatos stebėsenos informacinė sistema (VSS IS)

9 pav. Dantų éduonies intensyvumo indeksas (kpi+KPI) pagal klases 2016-2017 m.

2017 m. Klaipédos m. sav. 3 574 mokiniai (22,2 proc.) turėjo pavienių dantų sàkandžio patologijà, o 2 868 (17,8 proc.) – žandikauliù patologijà. Didžiausia mokiniù dalis, turinti pavieniù dantù sàkandžio bei žandikauliù patologijà, yra 3 kl. (2 pav.).

Šaltinis: Vaikų sveikatos stebėsenos informacinė sistema (VSS IS)

10 pav. Mokiniù, turinčių pavieniù dantù ar žandikauliù patologijà, dalis 2017 m. (proc.)

APIBENDRINIMAS

Išanalizavus 2017 m. Klaipėdos miesto mokyklų mokinių sveikatos profilaktinius duomenis, galima pateikti apibendrintą informaciją:

- 2017 m. profilaktiškai sveikatą pasitikrino 73,7 proc. mokinių.
- 2017 m. 76,8 proc. profilaktiškai sveikatą pasitikrinę mokiniai turėjo regėjimo sutrikimų. Diagnozuotų regėjimo sutrikimų atvejų struktūroje dominuoja toliaregystė (59,1 proc.), trumparegystė (20,3 proc.) ir astigmatizmas (12,1 proc.).
- 2017 m. 50,6 proc. profilaktiškai sveikatą pasitikrinusių mokinių turėjo kraujotakos sistemos sutrikimų. Diagnozuotų šios sveikatos sutrikimų grupės struktūroje dominuoja širdies užėsiai ir širdies tonai (68,4 proc.) bei dviburio (mitralinio) vožtuvo ydos (18,1 proc.).
- 2017 m. 20,6 proc. profilaktiškai sveikatą pasitikrinę mokiniai turėjo skeleto – raumenų sistemos ligų. Diagnozuotų šių ligų struktūroje dominuoja vaikų ir jaunatvinė (juvenilinė) idiopatinė skoliozė (29 proc.), nenormali laikysena (16,4 proc.) bei laikysenos kifozė (13,5 proc.).
- 2017 m. 15,5 proc. mokinių turėjo antsvorio problemų, 5,6 proc. buvo nutukę, per mažą svorį turėjo 10,5 proc. mokinių. Lyginant su 2016 m., per didelį svorį turinčių mokinių skaičius padidėjo 2,4 proc.
- 2017 m. kas penkioliktas mokinys (6,7 proc.) fizinio lavinimo veikloje dalyvavo su apribojimais (parengiamojo arba specialiojoje fizinio ugdymo grupėje), o 0,7 proc. mokinių buvo atleisti nuo kūno kultūros pamokų. Nuo 2013 m. iki 2017 m. mokinių, dalyvaujančių kūno kultūros pamokose su apribojimais, dalis sumažėjo 2 kartus.
- 2017 m. mokinių éduonies intensyvumo indeksas (kpi+KPI) buvo vidutinis – 3,8 (aukščiausias – 2 kl. mokinių), o 2016 m. jis buvo mažesnis – 3,4. 2017 m. 22,2 proc. mokinių turėjo pavienių dantų sąkandžio patologiją, o 17,8 proc. – žandikaulių patologiją.

REKOMENDACIJOS

Išanalizavus Klaipėdos miesto savivaldybės mokinių profilaktinių sveikatos patikrinimų 2017 m. duomenis, pateikiamos rekomendacijos, kuriomis remiantis būtų galima planuoti ir įgyvendinti mokinių sveikatos stiprinimo priemones:

- Pasaulio sveikatos organizacija (PSO) rekomenduoja motinos ir vaiko sveikatą laikyti prioritetine sritimi, kadangi būsimų kartų sveikata bei gerovė priklauso nuo šiandienos mamų bei vaikų sveikatos, todėl tikslinga būsimus tėvus įtraukti į sveikatos stiprinimo veiklas – organizuoti ir vykdyti mokymus, apimančius aiškia, išsamią ir patikimą informaciją apie mitybą, fizinį aktyvumą nėštumo laikotarpiu, gimdymą, natūralų maitinimą bei kūdikio priežiūrą.
- Būtina mokinių sveikatos priežiūrą vykdyti visomis kryptimis, ypatingą dėmesį skiriant regos sutrikimų profilaktikai: tinkamai aplinkai (mokymosi vieta, sėdėjimo poza, apšvietimas, laiko leidimas prie kompiuterio ir televizoriaus), poilsiui (akių atpalaidavimo pertraukėlės), pilnavertei mitybai bei profilaktiniam regėjimo tikrinimui.
- Mokinių skeleto – raumenų sistemos funkcionavimo sutrikimų profilaktikai svarbus yra darbo ir poilsio režimo užtikrinimas, kadangi jis turi didelę įtaką psichologinės ir fizinės sveikatos stiprinimui bei valios ugdymui.
- Būtina nuolatos organizuoti ir vykdyti įvairius mokymus rūkymo ir alkoholio vartojimo žalos sveikatai temomis, sveikos mitybos, fizinio aktyvumo bei streso valdymo temomis.